(נח) [נח] (קעח) **וְגַם הַבָּתִּים.** הַגָּה: אֲבָל גַּבֵּי הַבָּתִּים * אֵין לְהַקְפִּיד אִם הוּא יוֹתֵר מֵרָחְבָן וְאָרְכָּן (בית יוסף (ד"ס) ויכין) **בשם אשרי** (הל' תפילין סי' ט) (וסמ"ק) (וסמ"ג) (עמ"נ כב) ומרדכי (הל' קטנות דף יפ טור ג) ורמב"ם פרק ג' (ס"ג). **חעַשָׂאם מְרֻבָּעוֹת וְאַחַר זְמַן** (קעט) * **נִתְקַלְקֵל רִבּוּעָן,** (קפ) **יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר** (קפא) * **שֶׁצָּרִיךְ לְרַבְּעָן.** הַגָּה: (קפב) **וְיֵעָשֶׂה** כָּל הָאַרְבָּעָה בָּתִּים בְּשָׁוֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד גָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ (ברוך שאמר (מיקון תפילין עמ' קפח והג"ה קט)): **מ טעוֹר** (קפג) **הַבָּתִּים** (קפד) **מִצְוָה לַעֲשׂוֹתוֹ** (נט) **[נט]** (קפה) **שָׁחוֹר** (קפו) **וְעַיִן לְקַמָּן** (קפו) **סִימָן** ל"ג (ס"ד)). * **יחֲרִיץ שֶׁבֵּין בַּיִת לְבַיִת צָרִיךְ שֶׁיַּגִּיעַ עַד הַתָּפֶר, כוְאִם לֹא הִגִּיעַ כְּשָׁרָה,** (קפז) **וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה** (קפח) **נֶקֶר הֶחָרִיץ**

בְּאֵר הַיטֵב

לט (נח) **וְגַם הַבָּתִּים.** דְּלֹא כְּמוֹ שְׁנּוֹהֲגִים קְצָת לַעֲשׂוֹת שֶׁל יָד עֲגֻלָּה בְּרֹאשׁוֹ רַק שְׁמְרַבַּע הַתְּחִתּוֹנָה מִלְּמַטָּה. מָרְדְּכַי (הל' קטנות דף יא טור ג), מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק נד), וְעַיִן מַה שֶּׁכָּתַב הָעוֹלַת תָּמִיד (ס"ק מט): **מ** (נט) **שָׁחוֹר.** וְכָתַב בַּ"ח (סכ"ה), מַשְׁמַע עִכּוּבָא לֵיכָּא.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

כִּי אִם עַל רֹאשׁ הַבָּתִּים שֶׁיִּהְיוּ מְרֻבָּעִים, וְאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל הַתְּחִתּוֹנָה וְעַל הַתְּפִירוֹת שֶׁהוּא גַּם כֵּן מֵעִקַּר הַדִּין, וְהוּא דָּבָר הַנָּקֵל לְתַקֵּן: **(קעח) וְגַם הַבָּתִּים.** דְּלֹא (קפג) כְּמוֹ שְׁנּוֹהֲגִין קְצָת לַעֲשׂוֹת שֶׁל יָד עֲגֻלָּה בְּרֹאשׁוֹ רַק שְׁמְרֻבַּע הַתְּחִתּוֹנָה מִלְּמַטָּה, אֶלָּא בֵּין הַשֶּׁל יָד וּבֵין הַשֶּׁל רֹאשׁ יִהְיוּ מְרֻבָּעִים. וְהַכַּוָּנָה בְּהַשֶּׁל רֹאשׁ, (קפד) כְּשֶׁהָאַרְבָּעָה בָּתִּים יַחַד יִהְיוּ מְרֻבָּעִים, וְלֹא כָּל אֶחָד בְּפָנֵי עַצְמוֹ. וְרִבּוּעַ הַבָּתִּים צָרִיךְ לִהְיוֹת (קפה) בְּכָל מָשְׁךְ גָּבְהָן, וְגַם הָרִבּוּעַ יִהְיֶה עַל יְדֵי הַבָּתִּים עַצְמָן וְלֹא (קפו) עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר שֶׁמַּטִּיחַ עֲלֵיהֶם, וְעַיִן לְקַמָּן סָעִיף קָטָן קפ"ה: **(קעט) נִתְקַלְקֵל רִבּוּעָן.** כְּגוֹן שֶׁנִּתְעַקְּמוּ הַבָּתִּים זֶה פּוֹנֶה לְמִזְרָח וְזֶה לְמַעֲרָב, אוֹ שֶׁנִּתְקַלְקֵל חֲדֵי הַבָּתִּים לְגַמְרֵי עַד שֶׁנַּעֲשָׂה עָגֹל, אוֹ שֶׁנִּתְקַלְקֵל הַתְּחִתּוֹנָה אוֹ הַתְּפִירָה עַד שֶׁאִבְּדוּ רִבּוּעָן: **(קפ) יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר.** אֵין (קפו) חוֹלֵק בָּזֶה, וְדַרְכּוֹ הַמְחַבֵּר כֵּן בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת וְכֵן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסָעִיף קָטָן קכ"ג: **(קפא) שֶׁצָּרִיךְ לְרַבְּעָן.** דְּכֵיוָן דְּרִבּוּעָן הוּא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, (קפה) בְּכָל שֶׁעָתָא בָּעִינַן שֶׁיִּהְיוּ מְרֻבָּעִין. וּמִכָּל מָקוֹם (קפו) אֵין צָרִיךְ לְמוֹדְדָן בְּכָל יוֹם אִם רִבּוּעָם קַיָּם, שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתָם עַל חֲזָקָתָם, אִם לֹא שֶׁרוֹאֶה שֶׁנִּתְקַלְקֵל. וְאִם (קז) נִתְעַקֵּם הַתְּחִתּוֹנָה נִרְאֵית כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ מְרֻבָּע, יַחֲזֹר וְיַתְקֵן: **(קפב) וְיֵעָשֶׂה.** וּבְדִיעֲבַד (קפז) אֲפִלּוּ אֶחָד רָחָב מֵחֲבֵרוֹ כָּשֵׁר: **מ** (קפג) **הַבָּתִּים.** וְכָל שֶׁכֵּן (קנ) שֶׁיְּדַקְדֵּק שֶׁהַשִּׁי"ן יִהְיֶה שָׁחֹר, וְלִפְעָמִים מַחֲמַת רֹב יָשְׁנוֹ נִקְלָף מִמֶּנּוּ הַשְּׁחֹרִית: **(קפד) מִצְוָה וְכוּ'.** מַשְׁמַע דִּבְדִיעֲבַד אֵינוֹ לְעִכּוּבָא, [א]וְיֵשׁ פּוֹסְקִים דְּסִבְרָא לְהוּ דְּהוּא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי כְּמוֹ הָרְצוּעוֹת וּלְעִכּוּבָא הוּא אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, וּבְבֵאוּר הַגְּרַ"א מַשְׁמַע שֶׁהוּא מְצַדַּד כֵּן לְהַלָּכָה, וְכֵן בִּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (ס"ק כז), וְכֵן מַשְׁמַע בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק סב) וּבְשֶׁיָּרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י ס"ק לד) דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר, אִם לֹא בְּמָקוֹם דְּלֹא אָפְשָׁר לְסָמֹךְ אַדִּבְרֵי הַמְקַלִּין כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהִתְבַּשֵּׁל מִמְּצוַת תְּפִלִּין: **(קפה) שָׁחוֹר.** וְהַשְּׁחֹרִית טוֹב יוֹתֵר שֶׁיִּהְיֶה בְּצֶבַע שָׁחוֹר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ כְּלָל, וְהַתְּפִלִּין יִהְיוּ שְׁחוֹרִים רַק בַּחֲזוּתָא בְּעָלְמָא. וּמִכָּל מָקוֹם הַמַּשְׁחִירִין בְּמִין גְּלַאנ"ץ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַלְּפוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיְּכוֹלִין לְהָסִיר מִן הַקְּלָף עַל יְדֵי פְּרוּרִין דַּקִּין, (קנ) אֵין לְהַחְמִיר בְּדִיעֲבַד. וְעַיִן בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסָעִיף מ"ח בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ציפה) בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק סד) שֶׁדַּעְתּוֹ גַּם כֵּן דְּאֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה. אָכֵן מַה שֶּׁחִדְּשׁוּ סוֹפְרֵי זְמַנֵּנוּ שֶׁמַּשְׁחִירִין בְּטִיחָה שֶׁיְּכוֹלִין לְקַלֵּף בְּשִׁלְמוּת מִכָּל צַד מִן הַתְּפִלִּין, וְצוּרָתוֹ כְּמוֹ נִיר שָׁחֹר, זֶהוּ פְּסוּל. [מִסֵּפֶר נִשְׁמַת אָדָם (ח"א כלל יד סק"ג) וְשֶׁהִסְכִּים אִתּוֹ הַגָּאוֹן בַּעַל בֵּית מֵאִיר, דְּלֹא כְּנוֹדָע בִּיהוּדָה (מהדו"ק סי' א), עַיֵּן שָׁם]: **(קפו) סִימָן** ל"ג. בְּסָעִיף ד' בַּהַגָּ"ה. וְעַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כב) דְּהָרַמ"א קָאָזֵיל לְשִׁיטַת הַמְחַבֵּר הָכָא דְּהוּא רַק מִצְוָה בְּעָלְמָא, וּלְפִי מַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּאוֹת קפ"ד יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה: **(קפז) וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה וְכוּ'.** אֲבָל אִם אֵינוֹ נֶקֶר מִבַּחוּץ, (קנ) אַף שֶׁמִּבְּפָנִים יֵשׁ אַרְבָּעָה בָּתִּים וְכָל פְּרָשָׁה וּפְרָשָׁה מֻנַּחַת בְּבֵית בְּפָנֵי עַצְמָהּ, לֹא מָהֲנֵי: **(קפח) נֶקֶר הֶחָרִיץ.** אֲבָל שְׁרִיטָה אוֹ רְשִׁימָה בְּעָלְמָא לֹא מָהֲנֵי כְּלָל,

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לט [נח] וְגַם הַבָּתִּים. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְכָתַב בִּכְרֵכִי יוֹסֵף (ס"ק יב) בְּשֵׁם בֵּית יְהוּדָה חֵלֶק (ג') (ב') סִימָן פ"ח, אִם מַחֲמַת הָאֲוִיר שֶׁבֵּין הַבָּתִּים יְקֻשְׁתְּיַבֵּשׁ הָעוֹר נִתְרַחֲבִים הַבָּתִּים וּכְשֶׁיְּהַדְּקֵם יִמְצָא הָרִבּוּעַ מְקֻצָּן, כְּשָׁרִים. עַיֵּן שָׁם: **מ [נט] שָׁחוֹר.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְכָתַב בִּכְרֵכִי יוֹסֵף (ס"ק יב) בְּשֵׁם בֵּית יְהוּדָה חֵלֶק (ג') (ב') סִימָן פ"ח, אִם מַחֲמַת הָאֲוִיר שֶׁבֵּין הַבָּתִּים יְקֻשְׁתְּיַבֵּשׁ הָעוֹר נִתְרַחֲבִים הַבָּתִּים וּכְשֶׁיְּהַדְּקֵם יִמְצָא הָרִבּוּעַ מְקֻצָּן, כְּשָׁרִים. עַיֵּן שָׁם: **מ [נט] שָׁחוֹר.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְכָתַב

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּפֶרֶק ג' בְּהֲלָכָה א' וּבַהֲלָכָה (ח') [י'] יְרֵאָה לְהָדְיָא דְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּרִבּוּעַ הַתְּפִירוֹת הוּא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וְאָפְשָׁר דְּקַאֵי רַק עַל רִבּוּעַ הַתְּחִתּוֹנָה, וְהוּא דְּחַק גָּדוֹל. **וּבְבֵאוּר הַגְּרַ"א** קָשֶׁה **גַּם כֵּן לְהָדְיָא דְּדַעַת כָּל הַגְּאוֹנִים דְּרִבּוּעַ הַתְּחִתּוֹנָה וְגַם הַתְּפִירוֹת הוּא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. עַל כֵּן אֵין לָזוּז מִמַּה שֶּׁכָּתַב הִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב** (ס"ק כו) **שֶׁיִּזָּהֵר בְּלִי בְּרָכָה בְּעֵת הַדְּחָק:**

* **אֵין לְהַקְפִּיד.** דְּרִבּוּעַ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא עַל אֹרֶךְ וְרֹחַב:

* **נִתְקַלְקֵל רִבּוּעָן.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק קעט). **דַּע דְּגַדָּר קְלָקוּל רִבּוּעַ הַבָּתִּים, קְשִׁיטָא לִי דְּלֹא בְּעִינַן שֶׁיִּתְקַלְקְלוּ בְּרֹב מָשְׁךְ גָּבְהָן, וַאֲפִלּוּ בְּמִעוּטָן סָגֵי, וַאֲפִלּוּ אִם עֲשָׂאָם גְּדוֹלִים מֵאד, וְלֹא אָמְרִינַן דְּל מֵהָכָא הֵיתְרוֹן וְיִשָּׁאֵר שִׁעוּר תְּפִלִּין בְּלִי זֶה** דּוּמְיָא דְּיֵשׁ מְקִלִּין בְּעִנְיַן הַקָּפַת גְּוִיל אִם יֵשׁ שִׁעוּר אוֹת בְּלֹא זֶה. וְאָמְנָא לָהּ מֵהָא דְּקָיְמָא לָן בְּזִבְחִים ס"ב עַמּוּד א' דְּרִבּוּעַ הַמִּזְבֵּחַ מְעַכֵּב, וְקָיְמָא לָן גַּם כֵּן דַּאֲפִלּוּ פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ פּוֹסֶל, וְהוּא מִשֵּׁם רִבּוּעַ כְּדַאִיתָא בְּתוֹסְפוֹת סַכָּה מ"ט עַמּוּד א' דְּבּוּר הַמַּתְחִיל שֶׁכֵּל, וְלֹא בְּעִינַן דַּוְקָא שֶׁיִּפָּגֵם רֹב הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּכִזַּיִת אוֹ בְּכִטְפַּח לְכָל מַר כְּדַאִית לֵיהּ בְּחֻלִּין י"ח עַמּוּד א' עַיֵּן שָׁם בְּגֻמְרָא. וְאֵין לוֹמַר דְּשָׁם מִטַּעַם דְּיֵשׁ שִׁעוּר לַמִּזְבֵּחַ מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה דְּאֵין שִׁעוּר לִגְבֵּי הַתְּפִלִּין, דְּזֶה אֵינוֹ, דְּשָׁם הָלַא גַּם כֵּן קָיְמָא לָן דִּמְדַּת קוֹמָתוֹ אֵין מְעַכֵּב כְּדַאִיתָא שָׁם בַּגְּמָרָא, וְאִם כֵּן אִם לֹא הָיָה עוֹשֶׂה הַגַּבַּהּ רַק עַד לְמַעְלָה מִמְּקוֹם הַסּוֹבֵב וְשָׁם הָיָה עוֹשֶׂה הַקְּרָנוֹת גַּם כֵּן הָיָה יוֹצֵא בְּדִיעֲבַד, וַאֲפִלּוּ הָכִי כֵּיוָן דְּעִקָּרָה בָּנָה בְּקוֹמָה הַוּ בָּעִינַן שֶׁיִּהְיֶה לְמַעְלָה מֵרֻבָּע, כְּדִמּוּכָח בְּזִבְחִים נ"ד עַמּוּד (ד') [א'] תּוֹסְפוֹת דְּבּוּר הַמַּתְחִיל רַב אָמַר, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין בְּעִנְיָנֵנוּ לְעִנְיַן תְּפִלִּין. **גַּם פְּשִׁיטָא לִי דְּלֹאו דַּוְקָא אִם נִתְקַלְקֵל בְּמָקוֹם חֲדוֹ שֶׁל הַזַּיִת לְמַעְלָה, דְּהוּא הַדִּין אִם נִתְקַלְקֵל וְנִפְגַּם בְּמָקוֹם אַחֵר מִדְּמָנֵי הַבַּיִת מִבַּחוּץ עַד שֶׁאִבֵּד רִבּוּעוֹ עַל יְדֵי זֶה,** וְגַם כֵּן מַהָא דְּמִזְבֵּחַ הַנַּ"ל, דְּפְשׁוּט דִּפְסוֹל פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ הוּא בְּכָל מָקוֹם מִדְּפָנוֹתָיו וְלֹאו דַּוְקָא בְּמָקוֹם חֲדוֹ. **וּלְפִי זֶה אִם מַחֲמַת רֹב יְשָׁנָן שֶׁל הַתְּפִלִּין נִפְגָּם לְכָל שֶׁאָחַד מִדְּפָנוֹתָיו נִכְנַס לִפְנִים וְאֵינוֹ עוֹמֵד בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ, נִרְאֶה דְּצָרִיךְ לְתַקְּנָם. גַּם פְּשִׁיטָא לִי, דְּעַל יְדֵי פְּגִימָה קְטַנָּה שֶׁנִּתְהַוָּה בְּהַבָּתִּים כְּשִׁעוּר חֲצִירת צִפָּרְן וְאָפְשָׁר אֲפִלּוּ מֵעַט יוֹתֵר מִזֶּה לֹא אָזַל מִנַּיהּ עַל יְדֵי זֶה שֵׁם רִבּוּעַ, וַאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר דְּבָעֵינַן עֲשִׂיָּה יֵשׁ לְהַסּוֹפֵר לְזַהֵר אֲפִלּוּ בְּחִסָּרוֹן מְשֻׁהוּ בְּאֵיזֶה מָקוֹם דְּעַל כָּל פָּנִים אֵינוֹ נִרְאֶה בְּשִׁלְמוּת, מִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד שֶׁנִּתְקַלְקֵל לֹא אָזַל שֵׁם רִבּוּעַ עַל יְדֵי חִסָּרוֹן מְשֻׁהוּ.** וּרְאָיָה מֵהָא דְּתִשְׁנֵי בְּחֻלִּין י"ח (ע"א) הָא בְּאִבְּנָא הָא בְּסִידָא, פָּרוּשׁ בְּאִבְּנָא דְּכוּתֵיב (דברים כז ו) 'אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת' פּוֹסֵל אֲפִלּוּ בְּחֲצִירת צִפָּרְן, אֲבָל בְּסִיד דְּלֹא כְּתִיב בּוֹ שְׁלֵמוֹת לָכֵן בְּעִנְיַן שֶׁיִּחָסֵר שִׁעוּר חֲשׁוּב כְּטֶפַח אוֹ כְּזַיִת עַיֵּן שָׁם. הֲרֵי דְּאַף לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ דְּקָיְמָא לָן דִּרְבּוּעַ מְעַכֵּב, וְגַם שָׁם צָרִיךְ רִבּוּעַ גָּמוּר שֶׁיִּהְיֶה אַף בְּאַלְכְּסוֹנוֹ, וְכִדְמוּכָח שָׁם בִּזְבָחִים ס"ב עַמּוּד ב' מֵהָא דְּכְתִיב 'סָבִיב' שֶׁיִּהְיֶה כָּל סְבִיבָיו שָׁוִין, וְכִדְפָרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם (ד"ה משוהו), וַאֲפִלּוּ הָכִי כָּשֵׁר בְּסִיד, אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ דְּעַל יְדֵי פְּגִימָה כַּחֲצִירת צִפָּרְן לֹא אָבַד עַל יְדֵי זֶה שֵׁם רִבּוּעַ, **וַאֲפִלּוּ אִם הִפְגִּימָה קְטַנָּה שֶׁנִּתְהַוָּה בְּהַתְּפִלִּין הָיָה בְּמָקוֹם חֲדוֹ שֶׁל הַזַּיִת לְמַעְלָה,** דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי לִישַׁנֵּי הָא וְהָא בְּסִידָא וְקָאן מְיִירֵי בְּמָקוֹם חֲדוֹ. וְאַף דְּיֵשׁ לְבַעֵל דִּין לְחַלֵּק, דִּלְגַבֵּי מִזְבֵּחַ דְּגָדוֹל בְּשִׁעוּרוֹ לֹא נָחְשַׁב בּוֹ פְּגִימָה מוּעֶטֶת דִּלְיזִיל מִנַּיהּ עַל יְדֵי זֶה שֵׁם רִבּוּעַ מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאַלְכְּסוֹנוֹ, מִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לְעַנְיוּתָּ דַּעְתִּי דְּהַדִּין עִמִּי, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי יַחְשֹׁב רַב חִסְדָּא שָׁם שֶׁפּוֹסֶלֶת בַּחֲגִירת צִפָּרְן כְּגוֹן בְּרִבּוּעַ הַתְּפִלִּין, וְדִימְיָא שֶׁכָּתַב הַט"ז בְּסִימָן תרמ"ה סָעִיף קָטָן ד' עַיֵּן שָׁם. **כִּי מִיבְּעֵיָא לִי עֲצָם שֶׁעוּר קְלְקוּל הָרִבּוּעַ עַד כַּמָּה נִקְרָא בְּעִנְיָנֵנוּ,** דְּזֶה בְּרוּר דְּלֹא נוֹכַל לוֹמַר לְעִנְיַן תְּפִלִּין דְּזֶה אִם חִסְרוֹן הָרִבּוּעַ הָיָה בְּטֶפַח כְּמוֹ שֶׁפָּסַק הָרַמְבַּ"ם שָׁם (בית הבחירה פ"ב ה"י) לְעִנְיַן מְזוּזָה, דְּכָל הַתְּפִלִּין אֵינָם מְחִזִּיקִין כָּךְ, **וְאוּלַי אִם נִתְמַעֵט הָרִבּוּעַ שֶׁל הַתְּפִלִּין מֵעַט יוֹתֵר מֵחֲגִירת צִפָּרְן נִקְרָא בְּעִנְיָנֵנוּ גַּם כֵּן קְלְקוּל הָרִבּוּעַ, וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

* **שֶׁצָּרִיךְ.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק קפא) לְעִנְיַן הִתְעַקְּמוּת הַתְּחִתּוֹנָה, הִקְפַּדְתִּי מִפֶּסֶר לִשְׁכַּת הַסּוֹפֵר (כלל יד ס"ז), וְהֵבִיא שָׁם רְאָיָה עַל זֶה דְּרַשִׁ"י פָּרַשׁ בְּמִנְחוֹת ל"ה עַמּוּד א' (ד"ה תפילין) תְּפִלִּין שֶׁיִּהְיֶה מְרֻבָּעִין בְּתִקְּנָן הֵיינוּ שֶׁלֹּא יִמְשֹׁךְ חוּט

הַתְּפִירָה הַרְבֵּה שֶׁלֹּא תִּקְּנָן וּמִתְמַעֵט הָרִבּוּעַ, עַיֵּן שָׁם, וּמֵה לִּי אִם נִתְעַקֵּם מֵחֲמַת הַתְּפִירָה אוֹ מֵחֲמַת הַתְּחִתּוֹנָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

מ * חָרִיץ שֶׁבֵּין בַּיִת לְבַיִת וְכוּ' וְאִם לֹא הִגִּיעַ כְּשָׁרָה. עַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יד ס"ד) **דְּמִשְׁמַע מִנַּיהּ דַּאֲפִלּוּ הַנּוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת הַתְּפִלִּין עַל יְדֵי דְּבוּק הָאַרְבָּעָה עוֹרוֹת,**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(קפג) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק נד): **(קפד)** תּוֹסְפוֹת מְנָחוֹת ל"ה עַמּוּד א' (ד"ה תפילין) עַיֵּן שָׁם: **(קפה)** עַבּוֹדַת הַיּוֹם, וְהַדִּין עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּאַרְתִּי בְּעִזְרַת הַשֵּׁם בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה נתקלקל): **(קפו)** נוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו"ק או"ח) סִימָן א': **(קפז)** חַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יד ס"ב): **(קפח)** ט"ז (ס"ק לד): **(קפט)** מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס"ק נד): **(קצ)** לְשִׁכַּת הַסּוֹפֵר (כלל יד ס"ז): **(קצא)** בְּשֵׁם שַׁלְמַת חַיִּים (ס"ק כב): **(קצב)** מוּכָח מִלְּבוּשׁ (סל"ח): **מ (קצב)** חַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יד ס"ח): **(קצג)** עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: **(קצד)** תְּשׁוּבָה (ס"ק נט): **(קצה)** רַשִׁ"י בְּמְנָחוֹת ל"ד עַמּוּד ב' דְּבּוּר הַמַּתְחִיל וְאִם (השנים):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבְשׁוּ"ע הרב (ס"ס, סי' לג ס"ד) כתב שהוא מצוה אבל אינו הלכה למשה מסיני.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לב

ל כְּשֶׁעוֹבֵר (ח"ב דף נח:) בְּשֵׁם הָרַ"ף וְהָרַ"ג (שער כב) וְסֵפֶר אֲרְחוֹת חַיִּים (סי' כו) בְּשֵׁם רַב (הָאִי) [הילאי] גָּאוֹן.

מ מַגְהוֹת ל"ה (ע"א).

נ תּוֹסְפוֹת שָׁם (ד"ה ש"ן) בְּשֵׁם שְׁמוּשָׁא רַבָּא וְהָרֹא"ש (סי' ח) וְהַמָּגְנִ"א (סי' קנו ד"ה תי' צ"ק).

ס מַגְהוֹת ל"ה (ע"א), לְפֵרוּשׁ הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁהֵבִיא הָרֹא"ש (שם).

כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ אַרְבַּעַת רָאשֶׁיהָ נִרְאִין לַכֹּל: מא (קפט) * [ל]**אָרֹךְ וְרֹחַב הַבָּתִּים * וְגַבְהָן * אֵין לוֹ** (ם) **שִׁעוּר: מב** * [מ]**שִׁי"ן שֶׁל תְּפִלִּין** (קצ) **הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּעוֹר הַבָּתִּים שֶׁל רֹאשׁ** (קצא) **כְּמִין שִׁי"ן** (קצב) **בּוֹלֶטֶת** (קצג) **מִקְמְטֵי** (פמ) **הָעוֹר, אֶחָד מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ,** (קצד) [נ]**שֶׁל** (מכ) **יְמִין הַמֻּנָּחַ שֶׁל שְׂמֹאל הַמֻּנָּחַ שֶׁל** (מג) **אַרְבַּע רָאשִׁים.** הַגָּה: מִיהוּ אִם הִפְּךְ (קצה) אֵינוֹ נִפְסָל (מרדכי (הל' קטנטת דף ל"ו טור ב) וסמ"ג (עמ' כג מהג"ה) ותוספות פרק הקומץ (מנחות לה. ד"ה ש"ן)): **מג** * [ס]**חֲרִיץ** (קצו) **שֶׁל שִׁי"ן, דְּהַיְנוּ חֲדָה לְמַטָּה,** (קצז) **יַגִּיעַ עַד מְקוֹם הַתָּפֶר.**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּשׁוּ"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו"ק או"ח) סִימָן א' שֶׁיֵּשׁ סוֹפְרִים אֲפָנִים מְטִיחִים טִיחָה עֲבָה עַל הַבָּתִּים, וְעַל יְדֵי שֶׁמְּנִיחִים שְׁפִירְטוּ"ש הֵם שְׁחוֹרִים בְּתֹכְלִית הַהִדּוּר, אֵין לָחֹשׁ מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה, דְּכָל לְנָאוֹתוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ, דְּכָל הַשֶּׁיָּךְ לְשָׁחְרוּת לְהַשְׁחִיר בְּכָלַל לְנָאוֹתוֹ הוּא. וְגַם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְטִיחַ הַטִּיחָה הָעֲבָה אֵין חֶשֶׁשׁ מִשּׁוּם מְחִיקַת הַשֵּׁי"ן, שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם רַק הַשֵּׁי"ן לְבַד, וְגַם דְּהַצְּפּוּי לְנוֹי אֵינוֹ מִבְטֵל, וְלָכֵן תְּפִלִּין דְּמָארֵי עָלְמָא הֵם וְיֵשׁ בָּהֶם מְשׁוּם וְאַנְוֵהוּ. וְאַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא יְהֵיהּ הַטִּיחָה עָב יוֹתֵר מֵעוֹר הַבָּתִּים. וְגַם פְּשִׁיטָא שֶׁצָּרִיךְ שֶׁרֹבּוּעַ הַבָּתִּים יִהְיֶה בְּבָתִּים עַצְמָם בְּלֹא הַטִּיחָה, וְאִם עוֹשֶׂה הָרֹבּוּעַ עַל יְדֵי הַטִּיחָה הוּא שֶׁלֹּא כְּדִין. וְגַם יֵשׁ לֶאֱסֹר שֶׁלֹּא לָתֵת לְתוֹךְ הַטִּיחָה הַזֹּאת עֲצָם פִּיל שְׁחוּק, דְּכִצְיוּנִין מִן הַמַּתָּר בְּפִיךְ, עַיֵּן שָׁם:

בַּאֵר הַיטֵב

וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אֵין לְהַקֵּל, וּבְמָקוֹם דְּלֹא אָפְשָׁר יֵשׁ לִסְמֹךְ אַרֹב פּוֹסְקִים הַמַּקִּילִין, שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל תּוֹרַת תְּפִלִּין. שְׁרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סי"ב לח), עַיֵּן עוֹלַת תָּמִיד (סי"ב נא):

מא (ם) **שִׁעוּר.** וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָחֹשׁ לְדִבְרֵי הַגְּאוֹנִים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָן קְטַנּוֹת מֵרֹחַב שְׁנֵי אֶצְבָּעוֹת בֵּין שֶׁל יָד בֵּין שֶׁל רֹאשׁ. בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש ריבו"ת), בַּ"ח (סכ"ו), לֶחֶם חֲמֻדוֹת (מעבודי"ד סי' ה אות י'), מַגֵּן אַבְרָהָם (סי"ב נה), וְהֵיְינוּ הַתְּחָתוֹנָה לְמַטָּה. וְיֵשׁ לְמִחוֹת בְּעוֹבְרֵי דְּרָכִים שֶׁמְּתַקְּנִים לָהֶם תְּפִלִּין קְטַנּוֹת מְאֹד, כִּי מִבְּרֹב מַשִּׂ"ם שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת רְחָבִים יוֹתֵר מְאֻצְבָּע וְאִם לְאו פְּסוּלִין הֵם. עוֹלַת תָּמִיד (סי"ב נג) עַיֵּן שָׁם: **מב** (פמ) **הֶעוּר.** וְלֹא עַל יְדֵי דְּפוּס. טַ"ז (סי"ב לה) וּבַ"ח (סכ"ט), עַיֵּן מַגֵּן אַבְרָהָם (סי"ב נז): (מכ) **יְמִין הַמֻּנָּחִים.** וְלֹא לְהֶפֶךְ. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה חריץ). וְכָל שֶׁכֵּן הַסּוֹפְרִים שֶׁתּוֹלִין עוֹר עַל הָאַרְבָּעָה בָּתִּים וְרוֹשְׁמִין בּוֹ חֲרִיצִין בְּסִכִּין שֶׁתִּהְיֶה נִרְאָה כְּאַרְבָּעָה בָּתִּים דָּסְפוּל, (קט) דְּעַל יְדֵי זֶה נַעֲשָׂה תְּפִלָּה שֶׁל יָד:

מא (קפט) **אָרֹךְ וְרֹחַב.** וּמִכָּל מָקוֹם נָכוֹן לָחֹשׁ לְדִבְרֵי הַגְּאוֹנִים שֶׁסּוֹבְרִין שֶׁלְּכַתְּחִלָּה לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן קְטַנִּים מֵאֻצְבָּעַיִם עַל אֻצְבָּעַיִם, וְהֵיְינוּ עִם הַתְּחוֹרָא. וְעַיֵּן בְּעֹלַת תָּמִיד (סי"ב נג) שֶׁכָּתַב דְּאִם אֵין מַחֲזִיק עִם הַתְּחוֹרָא רַק כְּאֻצְבַּע עַל אֻצְבַּע [ג]אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד פָּסוּל, וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר בֵּאוּר הֲלָכָה (סי"ב סג) שֶׁלְּמַּד עֲלֵיהֶם זְכוּת, וּמִכָּל מָקוֹם סַיָּם דְּכָל בַּעַל נֶפֶשׁ יְזָהֵר לַעֲשׂוֹת הַתְּחוֹרָא רָחָב שְׁנֵי אֻצְבָּעַיִם. וּלְבַד כָּל אֵלּוּ מָצוּי מְאֹד בְּאֵלּוּ הַתְּפִלִּין הַקְּטַנִּים שֶׁפָּרְשׁוּתֵיהֶן גְּרוּעוֹת עַד מְאֹד מִצַּד דְּחַק הַמָּקוֹם, כַּאֲשֶׁר בְּעֵינַי רָאִיתִי הַרְבֵּה מֵהֶם, עַל כֵּן הַשּׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִשָּׁמֵר מֵהֶם:

מב (קצ) **הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.** וְאִם נִתְקַלְקֵל הַשִּׁי"ן וְאֵינוֹ נָכָר, (קנ) צָרִיךְ לְתַקְּנוֹ מֵחָדָשׁ, דְּוַמְיָא דְּאִם נִתְקַלְקֵל רְבוּעַ הַמְבָאֵר בְּסִמּוּךְ: (קצא) **כְּמִין שִׁי"ן.** וּמִשְּׁמָע (קנמ) בְּאַחֲרוֹנִים דְּתִמְנוּת שִׁינֵי"ן שֶׁלָּנוּ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין בַּתְּפִלִּין דִּי, דְּלֹא בָּעֵינַן דַּוְקָא כְּתַב סְתָ"ם מַמָּשׁ אֶלָּא דְּיוֹמְא. וּמִנְהָג סוֹפְרִים כַּהַיּוֹם בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת לְהַדֵּר וְלַעֲשׂוֹתָן בִּכְתָב אַשּׁוּרִית מַמָּשׁ: (קצב) **בּוֹלֶטֶת וְכוּ'.** וְאִם עָשָׂה הַשִּׁי"ן בְּקֶלֶף אַחֵר וְהִדְבִּיק בְּדָבָק עַל הַבַּיִת, (קנמ) פָּסוּל: (קצג) **מִקְמְטֵי הָעוֹר.** דְּהֵיְינוּ שֶׁמְּקַמֵּט הָעוֹר בְּמִלְקַט עַל יְדֵי כְּפִילָה שֶׁכּוֹפֵל מֵהָעוֹר עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ סְעִיפֵי הַשִּׁי"ן. וְלַעֲשׂוֹתָן עַל יְדֵי דְּפוּס, דְּהֵיְינוּ שֶׁעַל הַדְּפוּס חָקוּק שִׁי"ן בּוֹלֶטֶת וְרוֹשְׁחִין הַדְּפוּס בְּעוֹר הַבַּיִת וְנַעֲשָׂה תֹּאַר שִׁי"ן, עַיֵּן בְּטַ"ז (סי"ב לה) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סי"ב נז) דְּמַשְׁמַע דְּלַכַּתְּחִלָּה טוֹב לְמִנּוֹעַ מִזֶּה. וּבְכֶנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמַ"ע (סי' לח) כָּתַב דְּזֶהוּ יוֹתֵר הִדּוּר, [ד]וְכֵן הַמִּנְהָג פָּשׁוּט כַּהַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָן בְּדָפוּס, מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לָהּ תֹּאַר שִׁי"ן בְּחֲלִיּוֹתֶיהָ וְזִיזְנָהּ יוֹתֵר מִשִּׁי"ן הַמְקֻמֶּטֶת מֵהָעוֹר: (קצד) **שֶׁל יְמִין הַמֻּנָּחִים.** וְאֵין (ל) חִלּוּק בָּזֶה בֵּין אֵטֶר לְאַחֵר, דְּכָתַר יְמִין וּשְׂמֹאל דְּעֶלְמָא אָזְלִינַן: (קצה) **אֵינוֹ נִפְסָל.** אֲבָל (רמ) אִם עָשָׂה בִּשְׁנֵי הַצְּדָדִים רַק שִׁי"ן שֶׁל שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים אוֹ אַרְבָּעָה פָּסוּל, וְכָל שֶׁכֵּן אִם חִפֵּר לְגַמְרֵי שִׁי"ן אֶחָד: **מג** (קצו) **שֶׁל שִׁי"ן.** (רכ) בֵּין דְּיָמִין וּבֵין דְּשְׂמֹאל: (קצז) **יַגִּיעַ וְכוּ'.** דְּהֵיְינוּ עַד הַתְּחוֹרָא מַמָּשׁ, וּבְדִיעֲבַד בְּפָסַק הָרַמַ"א סָעִיף מ"ג:

בַּאוּר הַלָּכָה

אֲפִלּוּ הָכִי מְהַנֵּי בְּדִיעֲבַד אִם מְדַבֵּק לְבִסּוֹף הָאַרְבָּעָה בָּתִּים בְּיַחַד וּמְשַׁיֵּר מִלְמַעְלָה רַק מְצַט שֶׁיִּהְיוּ הַחֲרִיצִין נִפְרָדִין, אַף דְּמִצָּרִיךְ הַחֲלֵי אָדָם לְזַהֵר שֶׁיִּהְיוּ הַחֲרִיצִין עַל כָּל פָּנִים בְּעֻבְיָם הַבְּדֶלֶת הַבָּתִּים וְלֹא בְּהַגְלָאנ"ץ לְבַד. וּבִתְשׁוּבַת חֶתָם סוֹפֵר סִימָן ה' מַשְׁמַע דְּהַגְּהָגִין לַעֲשׂוֹת תְּפִלַּיהֶן עַל יְדֵי דְּבוּק לֹא מְהֲנֵי אֲפִלּוּ הַחֲרִיצִין נִפְרוֹת, אֶלָּא יִהְיוּ מְבֻדָּלוֹת לְגַמְרֵי, וְאֵז יִזָּהֵר שֶׁיִּהְיֶה רִבּוּעָן קַיָּם, כִּי מְצוּי שֶׁעַל יְדֵי הַהֶבְדֵּל נַעֲבָד הָרִבּוּעַ. וּמִנְהַג הָעוֹלָם בִּמְדִינָתֵנוּ כְּהַחַיֵּי אָדָם, וְכֵן מַשְׁמַע בְּסֵפֶר יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב (ס"ק כד). וּמִכָּל מָקוֹם כָּל יְרֵא שָׁמַיִם יִזָּהֵר לְכַתְּחִלָּה לַעֲשׂוֹת הַבָּתִּים נִפְרָדִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבָה הַחַיֵּי אָדָם (שם) גּוּפֵא דְּלִכַתְּחִלָּה פְּשִׁיטָא דִּנְכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן. וְהֵנָּה אִם לֹא יִהְיוּ מְדֻבָּקִים כְּלָל מְצוּי לְמֵעֲבַד בְּהֶכְשֵׁךְ שֶׁנִּתְקַלְקֵל הָרִבּוּעַ בַּהֶמְשֵׁךְ הַזְּמַן עַל יְדֵי זֶה, עַל כֵּן אֶפְשָׁר [א]שֶׁטּוֹב יוֹתֵר שֶׁיְּדַבֵּק מְצַט בְּשִׁפּוּלֵי הַבַּיִת אֲצֶל תְּחוֹרָא מִבֵּין בַּיִת לְבַיִת. וְהִנֵּה יֵשׁ עוֹד אֹפֶן, שֶׁיְּדַבֵּק מְצַט הָעוּרוֹת שֶׁבֵּין בַּיִת לְבַיִת, וְאִם הָעוּרוֹת לֹא יַגִּיעוּ זֶה לָזֶה יֵשׁ לְתָקְנָם חֲתִיכַת קֶלֶף דַּק עִם דָּבָק שֶׁיִּתְחַבְּרוּ יַחְדָּו, וְצִדֵּי הַבָּתִּים וְכֵן בְּרֹאשֵׁי הַבָּתִּים לֹא יִהְיֶה מְדֻבָּק כְּלָל, וְכָזֶה יִהְיֶה צָרִיךְ כָּל הַחֲרִיצִים מִיכָּף הַיטֵב וְגַם רִבּוּעָן יִהְיֶה קַיָּם, אַךְ בְּאֹפֶן זֶה צָרִיךְ מְאֹד תָּמִיד שֶׁלֹּא לִנְתֹּק בְּחֹזֶק בֵּית אֶחָד מֵהֶחֱבֵרוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּרַע עַל יְדֵי זֶה הָעוֹר שֶׁבֵּין בֵּית לְבֵית:

מא * אֹרֶךְ וְרֹחַב הַבָּתִּים וְכוּ'. עַיֵּן בְּצָרוּבִיךְ צ"ה עַמּוּד ב' בְּגִמְרָא, וְעַיֵּן הַיטֵב בְּרֹא"ש בְּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת בְּסֵדֶר תִּקּוּן תְּפִלִּין בְּקִצְרָה (דף קכג טור ד) מַה שֶּׁכָּתַב לְעִנְיַן שִׁעוּר הַתְּפִלִּין, וּבְבֵאוּר הַגְּרָ"א בְּסִעִיף זֶה. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לְעַנְיַּית דִּבְתֵי דְּאֲפִלּוּ לְפִי דַּעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דַּסְתָם לַהֲלָכָה דְּאֵין לָהֶם שִׁעוּר, מִכָּל מָקוֹם לְפִי מַה דְּמוּכָח שָׁם בְּגִמְרָא דִּבְרֹאשׁ יָכוֹל בְּיָד אֵין מָקוֹם רַק לְהָנִיחַ שְׁנֵי תְּפִלִּין וְלֹא שְׁלֹשָׁה, יֵשׁ לְזַהֵר עַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא לִלְבֹּשׁ תְּפִלִּין פַּעַם קְטַנִּים מְאֹד וּפַעַם שֶׁיִּהְיוּ גְּדוֹלִים שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים כְּמוֹ הָרִאשׁוֹנִים, כִּגּוֹן שֶׁבַּפַּעַם הָרִאשׁוֹן הָיוּ כִּשְׁעוּר אֻצְבַּע וְחֲצִי עַל אֻצְבַּע וְחֲצִי וּבְפַעַם שֵׁנִי הָיוּ אַרְבַּע אֻצְבָּעוֹת וְחֲצִי עַל אַרְבַּע אֻצְבָּעוֹת וְחֲצִי וְהָאֵי גַּוְנָא, דְּמִפֹּה נִפְשָׁךְ אוֹ תְּפִלִּין הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ קְטַנִּים מִכְּשִׁעוּר אוֹ תְּפִלִּין הַשֵּׁנִיִּים מַגִּיחִים שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם תְּפִלִּין, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן רל"ג סָעִיף א' שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת תַּרְתֵּי דְּסָתְרֵי אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּיוֹם אֶחָד. וְאַף דְּיֵשׁ לְדָחוֹת דִּבְזְמַן הַגְּמָרָא הָיוּ תְּפִלַּיהֶם מְמַצָּעִים כְּאֻצְבָּעַיִם יְרוּתִי מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה, אֲבָל אִם כֵּן אַזְדָּא רְאֵיַת הָרֹא"ש שָׁם, וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּפָסַק דְּלֹא כְּהָרֹא"ש לֹא נִזְכַּר בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁיִּהְיֶה מֻחְלָט מִזֶּה כִּי אִם מִשֶּׁעַם אַחֵר, עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש ריבו"ת) וּבְבֵאוּר הַגְּרָ"א. וְהַנָּכוֹן לְאָדָם שֶׁיִּהְיוּ תְּפִלָּיו תָּמִיד מְמֻצָּעִים, דְּהֵיְינוּ לֹא פָּחוֹת מִשְּׁעוּר אֻצְבָּעַיִם עַל אֻצְבָּעַיִם וְלֹא יוֹתֵר מֵאַרְבַּע עַל אַרְבַּע אֻצְבָּעוֹת, וְהֵיְינוּ עִם הַתְּחוֹרָא וּמַעֲבַרְתָּא, דְּבָזֶה יֵצֵא עַל כָּל פָּנִים מִדִּינָא יְדֵי הַכֹּל:**

*** וְנִבְהָן.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק נח):

*** אֵין לוֹ שִׁעוּר.** וְעַיֵּן בְּסֵפֶר שֻׁלְחָן שְׁלֹמֹה (ס"ג) שֶׁכָּתַב דְּמִכָּל מָקוֹם לֹא יַעֲשֶׂה הַתְּפִלִּין גְּדוֹלִים עַד מְאֹד, שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִהְיֶה בְּאֹפֶשֶׁר לְהַנִּיחָן עַל מְקוֹם צְמִיחַת הַשְּׂעָרוֹת, וְכֵן בְּשֶׁל יָד שֶׁלֹּא יְבוֹא לְהַנִּיחָן קָצָת עַל הַחֲצִי עַצְמָם שֶׁפְּמוּךְ לְבֵית הַשָּׁחִי אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ בָּשָׂר לְהַתְפּוֹחַ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּסִימָן כ"ז סָעִיף ט' בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה עד):

מב * שִׁי"ן שֶׁל תְּפִלִּין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי וְכוּ' כְּמִין שִׁי"ן. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סכ"ט) **עַיֵּן שָׁם.**

(ס"ק קצא) **דַּאֲפִלּוּ כָּתַב שִׁלְנוּ וְכוּ' אֶלָּא דַּגְמָא, הוּא מֵהַב"ח** (סכ"ט) **עַיֵּן שָׁם.**

וְלִפְי זֶה יֵשׁ לְעַיֵּן כַּמָּה דְּפָסַק הַנִּשְׁמַת אָדָם (ח"א כלל יד סק"א) **דְּאִם יֵשׁ קְצָת הִפְסֵק בֵּין הַיו"ד לְהַשִּׁי"ן דְּהֵיְינוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ בְּשׁוּלֵי הַתַּחְתּוֹן, דְּמַעֲבֵב בְּדִיעֲבַד כְּמוֹ בְּסֵפֶר תּוֹרָה, דְּלִכְאוֹרָה לְהַבַּ"ח אִפְשָׁר דְּרַק לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְזַהֵר וְלֹא לְעִיכּוּבָא, וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

מג * חֲרִיץ שֶׁל שִׁי"ן וְכוּ' יַגִּיעַ עַד מְקוֹם הַתָּפֶר. וּבְדִיעֲבַד. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק קצז) **דְּיֵשׁ לְהַקֵּל, וְכֵן כָּתַב בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה דְּאִם הָאוֹר זָרוּעַ** (או"ח סי' תקסג) **דְּאֵין לְחוּשׁ, וּמַה שֶּׁכָּתַב הַדְּרָכֵי מֹשֶׁה דְּמִכְּמוֹ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה שֶׁלֹּא נִיעוּ לֵיתָא, בָּרוּךְ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה הָיָה בְּהִנָּדֵה שָׁם** (הגי"ה כד. עי"ש) **הַבִּיא לְהַקֵּל בְּדִיעֲבַד:**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(קנמ) **שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה** (סק"ג): (קנ) **גְּמָרָא** (מנחות לד:): **מב** (קנ) **שֻׁלְחָן שְׁלֹמֹה** (סי"ב) **וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:** (קנמ) **הַב"ח** (סכ"ט) **וְהָרַמַ"ע וְעוֹלַת תָּמִיד** (ס"ק נד): (קנמ) **יְשׁוּעוֹת** (ס"ק כד) **יַעֲקֹב** (ס"ק כח) **וּתְשׁוּבַת רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר** (מהדו"ק) **סִימָן י"א וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:** (ר) **מָגֵן אַבְרָהָם** (ס"ק נח): (רמ) **פְּרִי מְגַדִּים** (א"א ס"ק נח): **מג** (רכ) **הַגְּרַ"ז** (סס"ב) **וּפְשׁוּט:**

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] אוֹלם הָרַב בְּסִידּוּרוֹ כָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׂגִּיחַ וּלְרֹאוֹת בַּחֲרִיצִים שֶׁבֵּין הַבָּתִּים, אִם נִדְבְּקוּ מְעַט בְּדֶבֶק בְּשִׁגְגַת הַסּוֹפֵר יְזַהֵר לְהַפְרִידָם בְּנִחַת שֶׁיִּהְיוּ נִפְרָדִים בֵּין בַּיִת לְבַיִת עַד לְמַטָּה מִמַּ"שׁ, וְלֹכֵן מְעַבְּרִים מִיכָּף הַתְּפִירָה בֵּין בַּיִת לְבַיִת בְּטוּב מִמַּ"שׁ וְשׁוֹלֵא יִתְדַּבְּקוּ. **ב]** וּבְשׁוּ"ע הָרַב (סס"ג) כָּתַב שֶׁרַק לְכַתְּחִלָּה בְּעִנְיַן שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶם עַל כָּל פָּנִים יוֹתֵר מִכְּאֻצְבַּע. **ג]** בְּשׁוּ"ע הָרַב (סס"ה) כָּתַב שֶׁהַמַּכְשִׁירִים לְמַטָּה מִמַּ"שׁ וְלֹכֵן מְעַבְּרִים מִיכָּף הַתְּפִירָה בֵּין בַּיִת לְבַיִת בְּטוּב מִמַּ"שׁ וְשׁוֹלֵא יִתְדַּבְּקוּ. עוֹד כָּתַב שָׁם שֶׁלְּדַעַת הַגְּאוֹנִים יֵשׁ לַעֲשׂוֹת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ אֻצְבָּעַיִם עַל אֻצְבָּעַיִם וּתְפִלִּין שֶׁל יָד אֻצְבָּעַיִם עַל אֻצְבַּע וְיֵשׁ לָחוּשׁ לִדְבְרֵיהֶם אַף שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כֵּן. **ג]** בְּשׁוּ"ע הָרַב (סס"ה) כָּתַב שֶׁהַמַּכְשִׁירִים לַעֲשׂוֹתוֹ בְּדָפוּס סוֹבְרִים שֶׁכָּשֵׁר אַף בְּחֹק תּוֹכוֹת, וְכֵן הַמִּנְהָג, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לָחוּשׁ לִשִׁיטוֹת הַסּוֹבְרוֹת שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת הַשִּׁי"ן עַל יְדֵי 'חֹק תּוֹכוֹת' וְלַעֲשׂוֹת הַשִּׁי"ן עַל יְדֵי קִימּוּט הָעוֹר.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הַגָּהוֹת: * וְכֵן (קצת) הַיּוּ"ד שֶׁבַּשִּׁי"ן * צָרִיךְ (קצט) לִגַּע לְמַטָּה בְּשׁוּלֵי הַשִּׁי"ן (סמ"ג (עמ' כט סהג"ה)). וְלֹא יִמְשֹׁךְ הַשִּׁי"ן הָרְבֵּה, אֶלָּא (ר) * שֶׁגַּם שׁוּלֵי הַשִּׁי"ן יִהְא נִרְאֶה עַל הַתָּפָר (ברוך שאמר (פג"ה מז)): **מד** ע**תִּתְּפִלִּין הֲלָכָה לְמשֶׁה** (סד) **מִסִּינַי**, וְהֵינוּ (רא) * שֶׁיִּשִּׁים עוֹר לְמַטָּה לְכַסּוֹת פִּי הַבָּתִּים, וְנִרְאֶה כְּעֵין דַּף שֶׁל גֶּשֶׁר הַנִּקְרָא תְּתוֹרָא. פ**מַעֲבַרְתָּא דְּתְפִלִּין הֲלָכָה לְמשֶׁה מִסִּינַי**, וְהֵינוּ שֶׁעוֹר הַתְּתוֹרָא (רב) יְהֵא אֹרֶךְ מִצַּד אֶחָד וְיֵעָשֶׂה בּוֹ הַמַּעֲבַרְתָּא. כֵּיצַד, יַחְתְּכֶנּוּ בִּשְׁנֵי צְדָדִים שֶׁלֹּא תְּהֵא רְחָבָה כְּמוֹ רֹחַב הַתְּתוֹרָא, כְּדֵי (רג) שֶׁיְּהֵא נֵכֶר רְבוּעַ הַתְּתוֹרָא, וּבְאוֹתָהּ מַעֲבַרְתָּא עוֹבְרָת הָרְצוּעָה וְעַל שֵׁם כָּךְ נִקְרֵאת מַעֲבַרְתָּא. גַּם בְּתְפִלִּין שֶׁל יָד יַעֲשֶׂה תְּתוֹרָא וּמַעֲבַרְתָּא. * צ**יְגַלְגֵּל כָּל פָּרָשָׁה** (רד) **מִסּוֹפָהּ לְתְחִלָּתָהּ**, (רה) * ק**וְכוֹרְכָם** (רו) **בְּקֻלָּף** (סה) קָטָן, ר**וְיֵשׁ מַקְפִּידִין מִלְּכָרְכָן אֶלָּא** (רז) **בְּקֻלָּף כָּשֵׁר**. (רח) ש**וְהֲלָכָה לְמשֶׁה מִסִּינַי שֶׁיִּכְרוֹךְ עָלֶיהָ שֵׂעָר בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה הַטְּהוֹרִים**. הַגָּהוֹת: (רט) וְנוֹהֲגִין לִכְרוֹךְ שֵׂעָר עַל הַפָּרָשָׁה, וְאַחַר כָּךְ כּוֹרְכִין עָלָיו קֻלָּף כָּשֵׁר, וְחוֹזְרִים וְכוֹרְכִים עָלָיו שֵׂעָר (אגור סימן (מ"ה) [ס"ח]). ת**וְנָהֲגוּ שֶׁיִּהְיֶה שֵׂעָר** (ר) **שֶׁל עֵגֶל**, א**וְאִם לֹא מָצָא שֶׁל עֵגֶל כּוֹרֵךְ בְּשֶׁל פָּרָה אוֹ שֶׁל שׁוֹר, וְרוֹחַץ הַשֵּׂעָר הֵיטֵב בְּתְחִלָּה עַד שֶׁיִּהְא נָקִי. (ריא) ב**קְצָת שֵׂעָר זֶה צָרִיךְ שֶׁיֵּרָאֶה (ריב) חוּץ

ע שם בְּגְמָרָא. פ שם. צ רַמְב"ם בְּפֶרֶק (ב') [ג'] (ה"ז) מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין. הָרא"ש (הל' תפילין דף קכד טור ב) וְהַמְפָרֵשׁ (הל' קטנות דף יא טור ב) וְסֵפֶר הַתְּרוּמָה (סי' רח). מֵהֵיכָא דְּהַקְפָּן (מנחות לא:) בְּעִנְיַן מְזוּזָה. ק הָרא"ש (הל' תפילין סי' ח) בְּשֵׁם שִׁמּוּשָׁא רַבָּא. ר סְמ"ק (מצוה קנג) וְסֵפֶר אֲרָחוֹת חַיִּים (סי' כו) וְהַגָּהַת מֵימוֹנִי פֶּרֶק ג' מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין (דפוס קושטא ה"א). ש שְׁבָת כ"ח (ע"ב) (וקי"ח) (וק"ח) (ע"א). ת שִׁמּוּשָׁא רַבָּא (בהא"ש שם דף קכג טור ב) וְרַמְב"ם (פ"ג ה"ח). א הָרי"ף אִסְטַנְדִּרְנִי (הו"ד בב"י ד"ה וכתב). ב זֹהַר פְּרָשָׁה בֹּא (ולז:).

בַּאֵר הַיטֵב

מד (סד) **דְּתְפִלִּין.** הַמְחַבֵּר כָּתַב סְתָמָא דְּהֵינוּ שִׁיְּשִׁים עוֹר לְמַטָּה, וְלֹא בֵּאֵר שֶׁיִּהְא הַתְּתוֹרָא מֵעוֹר הַבָּתִּים אוֹ אֲפִלּוּ מֵעוֹר בְּפָנִי עַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּהֱגוּ הַסּוֹפְרִים עַכְשָׁו, אֶלָּא מִדְּסָתַם מַשְׁמַע דְּכָל גַּוְנָא כָּשֵׁר, וְכֵן כָּתְבוּ הָרא"ש (הל' תפילין סי' ז) וְהַטּוּר דְּכָכָל גַּוְנָא כָּשֵׁר, עַיֵּן עוֹלַת תָּמִיד (ס"ק נו): (סה) קָטָן. וְאִם לֹא בֵּרְכָם כָּשֵׁר אִם אֵין לוֹ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(רג) כָּשֵׁר אֲפִלּוּ לֹא הִגִּיעַ כָּל שֵׁשׁ צוּרַת הַשִּׁי"ן עָלָיו: **(קצת) הַיּוּ"ד שֶׁבַּשִּׁי"ן.** יֵשׁ מַהֲגְדוֹלִים שְׁמַחְלְקִין בֵּין שִׁי"ן הַיְמָנִי לְהַשְּׂמָאלִי, שֶׁבַּשְּׂמָאלִי אִדְּרַבָּה יַדְקְדֵק שֶׁלֹּא יִגְּעוּ הַיּוּדִי"ן בְּשׁוּלֵי הַשִּׁי"ן לְמַטָּה, אֲבָל הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק נט) פָּסַק דְּאֵין לְחַלֵּק בֵּין הַיְמָנִי לַהַשְּׂמָאלִי, וּבְהַשְּׂמָאלִי בָּעֵינַן שֶׁשְּׁנֵי הַיּוּדִי"ן יִהְיוּ נוֹגְעִין לְמַטָּה בְּשׁוּלֵיהּ, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (משז"ז ס"ק לה) דְּכֵן רְאוּי לַעֲשׂוֹת, וְכֵן כָּתַב בִּכְרֵכִי יוֹסֵף (ס"ק יד) בְּשֵׁם מַהֲרַ"י צַיְ[א]"ש (בית יהודה ח"ב סי' פח), א)וְכֵן פָּסְקוּ שְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. עוֹד כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (שם), דְּיִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה עַל הַשִּׁי"ן צוּרַת יוּדִי"ן, לֹא קָרִין פְּשׁוּטִין בְּעָלְמָא: **(קצט) לִגַּע לְמַטָּה.** דְּבְלָאוֹ הָכִי אֵין שֵׁם שִׁי"ן עָלָיו, וּלְעִכּוּבָא הוּא אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד. וּבְשִׁי"ן הַשְּׂמָאלִי אִם אֶחָד נוֹגֵעַ וְאֶחָד אֵינוֹ נוֹגֵעַ, פָּסוּל. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה וכן): (ר) **שֶׁגַּם שׁוּלֵי הַשִּׁי"ן.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, חֲדֵיהֶן שֶׁל הַשִּׁינַיִ"ן. וְהַטַּעַם, דִּצְרִיךְ שֶׁיְּהֵא כָּל הַשִּׁי"ן נִרְאֶה, וּלְקַמָּן מַה דִּכְתִיב (דברים כח י) 'וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ', וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ (מנחות לה:), 'שֵׁם ה' נִקְרָא' רָאשֵׁי תֵּבוֹת שִׁי"ן. וּכְדִיעֲבַד אִם נִכְנַס מְעַט לְתוֹךְ הַתְּתוֹרָא עַד שֶׁאֵין לוֹ עַל יְדֵי זֶה תְּמוּנַת שִׁי"ן כָּרְאוּי, צָרִיךְ עִיּוּן, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה שגם): **מד** (רא) **שִׁיְּשִׁים וְכוּ'.** וַאֲפִלּוּ לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּהַבָּתִּים צְרִיכִים לִהְיוֹת כֻּלָּם מֵעוֹר אֶחָד מַמָּשׁ, מִכָּל מָקוֹם לֹא בְּעֵינַן שֶׁיְּהֵא הַתְּתוֹרָא וְהַמַּעֲבַרְתָּא עִם הַבָּתִּים מֵעוֹר אֶחָד, אֶלָּא אֲפִלּוּ אִם הוּא עוֹר בִּפְנֵי עַצְמוֹ כָּשֵׁר, וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב הַמְחַבֵּר שֶׁיְּשִׁים וְכוּ'. וּמִכָּל מָקוֹם אִם בָּאְפָשָׁרִי טוֹב לְהַדֵּר גַּם בָּזֶה לָצֵאת דַּעַת הַמַּחְמִירִין בָּזֶה, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה שישים): **(רב) יְהֵא אֹרֶךְ.** וְאִם נִפְסְקָה, (רה) מֵתִר לְתָפְרָהּ: **(רג) שֶׁיְּהֵא נֵכֶר.** כִּי גַּם הַתְּתוֹרָא צְרִיכָה מִדִּין לִהְיוֹת מְרֻבָּע, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ לְמַעְלָה בְּסָעִיף ל"ט (ס"ק קעו): **(רד) מִסּוֹפָהּ לְתְחִלָּתָהּ.** בְּעֵת שֶׁנּוֹתְנָהּ לְבֵיתָהּ, (רו) כְּמוֹ מְזוּזָה שֶׁנִּגְלֶלֶת מֵאֶחָד כְּלַפֵּי שְׁמָא וְלֹא לְהֶפֶךְ, מִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רפ"ח: **(רה) וְכוֹרְכָם וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אִם לֹא כָּרָכָם כָּשֵׁר בְּדִיעֲבַד אִם אֵין לוֹ אֲחֵרִים, וְעַיֵּן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ס) וּבְבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה וכורכם): **(רו) בְּקֻלָּף קָטָן.** וְהוּא הַדִּין בַּחֲתִיכַת בֶּגֶד אִם אֵין לוֹ קֻלָּף [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ס)], וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א: **(רז) בְּקֻלָּף כָּשֵׁר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲבָל לֹא מֵהַבְּהֵמָה וְחַיָּה טְמֵאָה, אֲבָל בְּמִטְלִית גַּם לְדַעָה זוֹ שַׁפִּיר דָּמֵי. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה כתוב בסמ"ק וכו' ש"ש) שֶׁכָּתַב בְּטַעַם הַדָּבָר, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא מַבִּיא קֻלָּף צָרִיךְ לִהְיוֹת דַּוְקָא מִן הַמֻּתָּר לְפִיכָךְ כְּמוֹ לַבָּתִּים וְלִרְצוּעוֹת, וּבְבֵאוּר הַגְּרָ"א מְפֻקָּפָק בִּדְבָרָיו זֶה: **(רח) וְהֲלָכָה לְמשֶׁה מִסִּינַי.** לָכֵן אִם לֹא כָּרַךְ הַשֵּׂעָר עָלֶיהָ (ז) פָּסוּל, אַף שֶׁכָּרַךְ עָלֶיהָ קֻלָּף: **(רט) וְנוֹהֲגִין לִכְרֹךְ וְכוּ'.** כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּכְרֹךְ הַשֵּׂעָר עַל גּוּף הַפָּרָשָׁה וְאַחַר כָּךְ יִכְרֹךְ הַקֻּלָּף לְמַעְלָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְהֶפֶךְ, לָכֵן נוֹהֲגִין לְקַיֵּם דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁכָּתַב דִּמִּדֵּינָא אֵין קְפֵידָא אֵיזוֹ קוֹדֶם זֶה. וְכָתַב הָאֲלִיָּה רַבָּה (ס"ק סח) דְּמִזֶּה הַטַּעַם טוֹב לַעֲשׂוֹת כָּל תִּקּוּן תְּפִלִּין מֵעוֹר בְּהֵמָה שֶׁעָשׂוּ בָּהּ הַשֵּׂעָר, וְלִאְפּוּקֵי מֵאוֹתָן שֶׁעוֹשִׂין הָרְצוּעוֹת מֵעוֹר חַיָּה: **(ריא) קְצָת שֵׂעָר.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק סא), וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר שֶׁהִסְכִּים שֶׁשֵּׂעָר הַיּוֹצֵא פְּחוֹת מֵאֹרֶךְ שְׁעוֹרָה: **(ריב) חוּץ לַבָּתִּים.** יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּהְיֶה אֵצֶל הַבַּיִת שֶׁמַּנִּח בּוֹ פָּרָשַׁת 'קַדֵּשׁ' וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֵצֶל 'וְהָיָה', (רמ) וְטוֹב שֶׁיֵּצֵא מִפָּרָשַׁת 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ', בַּצַּד הַפּוֹנֶה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(רג) פְּרִי מְגַדִּים (משז"ז ס"ק לו) (שם), וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה חרוץ): **מד** (רז) בְּאוּר הַגְּרָ"א וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ס), דְּלֹא כְּבֵאוּר הַיטֵב (ס"ק סח): (רמ) מַאִיר עֵינַי סוֹפְרִים (סי' יח ס"ח דין ב) בְּשֵׁם דְּבַר שְׁמוּאֵל (סי' ריא):

(רז) הָרא"ש בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (דף קכד טור ב): (רז) כֵּן מוּכָח מֵהָרא"ש בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (דף קכד טור א), וְכֵן מִבֵּאוּר הַגְּרָ"א וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (רמ) שָׁלוּ"ה (מסכת חולין תורה אור אות יב):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן כתב בשו"ע הרב (סס"ד).

עוֹן וְהֶדֶר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah